تا رمضان

حجت‌الاسلام محمد قمی:

«زندگی با آیه‌ها» محصور به رمضان نیست

رئیس سازمان تبلیغات اسلامی گفت: بعد از ماه مبارک رمضان نباید طرح «زندگی با آیه‌ها» پایان یابد و باید ادامه داشته باشد. سال گذشته به‌دلیل اتفاقات کشور و جبهه مقاومت، کار با اختلال روبه‌رو شد؛ اما امسال باید در طول سال ادامه داشته باشد. نشست هم‌اندیشی و هم‌افزایی دستگاه‌های حاکمیتی و مجموعه‌های قرآنی درباره پویش زندگی با آیه‌ها با حضور حجت‌الاسلام قمی و حجت‌الاسلام سیدمصطفی حسینی، دبیر شورای توسعه فرهنگ قرآنی برگزار شد. حجت‌الاسلام محمد قمی اظهار داشت: ازجمله ویژگی‌های اجرای این طرح توافق و تفاهم میان بیش از ۲۰ نهاد حاکمیتی است که در راستای آن ابلاغیه‌هایی نیز صادر شده است. شخص اول این دستگاه‌ها نسبت به این طرح اهتمام دارند. این زحمات هرچه هم‌افزاتر و هماهنگ‌تر شود نتایج بهتری خواهیم گرفت. مجموعه‌های قرآنی بزرگ هم پای کار هستند.

قمی با بیان این‌که اتفاق مبارک سال قبل که مورد تایید و تحسین بزرگان شد، کار ما را امسال سخت‌تر کرد، گفت: مقام معظم رهبری دستور اجرای این طرح را دادند و آن را پیگیری می‌کنند. بعد از ماه مبارک رمضان نباید این طرح پایان یابد و باید ادامه داشته باشد. سال گذشته به‌دلیل شهادت شخصیت‌های مهم کشور و جبهه مقاومت، کار با اختلال روبه‌رو شد اما امسال باید در طول سال ادامه داشته باشد.

با یوسف رحیمی، درباره تلاش برای تحقق یکی از توصیه‌های رهبر معظم انقلاب گفت‌وگو کردیم

شعر مناجاتی

مسیری برای رسیدن به خدا

زینب رازدشت
گروه هیات

یوسف رحیمی، طلبه، شاعر و پژوهشگر ادبیات آیینی است. او سرودن شعر را از سال ۱۳۸۴ آغاز کرده و در این مسیر بیشترین بهره را از حضور در انجمن ادبی مشکات، با حضور استاد سیدمهدی حسینی و شاعران آیینی شهر قم برده است. او در عرصه شعر هیأت به‌صورت تخصصی فعالیت می‌کند و نوحه‌سرایی برای اهل بیت(ع) را از افتخارات خود می‌داند. از آثار او می‌توان به زخم سیب، ۹۵ روز باران، صبح اجابت و حسن یوسف اشاره کرد. کتاب «دوستت دارم» به‌تازگی با مجموعه‌ای از اشعار مناجاتی برگرفته از مضامین مناجات شعبانیه، مناجات خمس‌عشر، دعای کمیل، دعای ابوحمزه و دعای ندبه به قلم یوسف رحیمی در قالب‌های مثنوی، دوبیتی و رباعی منتشر شده است. او به‌عنوان شاعری آیینی کلام رهبر معظم انقلاب را سرلوحه کارهایش قرار داده و در حوزه شعر مناجات قدم‌هایی برداشته است.

چه شد که کتاب دوستت دارم در فضای شعر مناجات منتشر شد؟

در خرداد سال ۱۳۹۰، نخستین دیدار شاعران آیینی با رهبر انقلاب برگزار شد. در آن جلسه، حضرت‌آقا درباره موضوعات گوناگونی سخن گفتند و به اهمیت پرداختن به آنها در شعر آیینی اشاره فرمودند. یکی از این موضوعات، بحث دعا و مناجات بود. ایشان در این زمینه به مرحوم بهجتی، از شاعران یزد، اشاره کردند که بخش‌هایی از دعای ابوحمزه را به شعر درآورده بودند. پس از آن دیدار، انگیزه‌ای جدی برای من ایجاد شد تا در حوزه شعر مرتبط با دعا و مناجات فعالیت کنم. حدود یکی دو سال روی دعای ابوحمزه کار کردم و مجموعه‌ای از رباعیات آماده شد که در قالب کتابی با عنوان صبح اجابت انتشار یافت. در دومین دیدار شاعران آیینی که سال ۱۳۹۵ برگزار شد، مسئولان این نشست دغدغه داشتند شاعرانی که براساس فرمایشات حضرت‌آقا در دیدار نخست شعرهایی سروده بودند، فرصتی برای ارائه آثارشان پیدا کنند. در این جلسه چند رباعی با موضوع دعای ابوحمزه خواندم که مورد توجه حضرت‌آقا قرار گرفت. ایشان نیز مجددا در سخنان‌شان به موضوع دعا و به رباعیاتی که خوانده بودم اشاره کردند. بعد از این دیدار، انگیزه قوی‌تری پیدا کردم تا وقت بیشتری به این موضوع اختصاص دهم. از سال ۱۳۹۵ تاکنون، نزدیک به هشت سال است که روی دعاهای مختلف مانند دعای کمیل، دعای ندبه، مناجات شعبانیه و مناجات خمس‌عشر کار کرده‌ام. سرانجام حاصل این تلاش‌ها را در قالب اشعار مختلف آماده کردم و اخیرا با عنوان دوستت دارم منتشر شد.

هم‌اکنون فضای شعر آیینی کشور در چه وضعیتی قرار دارد؟

شعر مذهبی و آیینی، با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران، یکی از محبوب‌ترین و پرمخاطب‌ترین گونه‌های شعری است. به‌ویژه در جامعه مذهبی کشور، این نوع شعر جایگاه ویژه‌ای دارد. بسیاری از اشعار سروده‌شده، اگرچه ممکن است به‌صورت کتاب منتشر شوند، اما به‌دلیل کاهش استقبال از بازار کتاب و گسترش فضای مجازی، معمولا در تیراژهای پایین به چاپ می‌رسند. این اشعار غالبا در نهایت بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ نسخه، و در بهترین حالت تا هزار نسخه، منتشر می‌شوند و به دست علاقه‌مندان می‌رسند. در مقابل، یک شعر آیینی یا مذهبی، مثلا در ایام محرم، می‌تواند توسط هزاران نفر حاضر در مراسم شنیده شود. همچنین، این اشعار اغلب به‌صورت فایل‌های صوتی و تصویری منتشر می‌شوند و به این ترتیب بازهم تعداد بالایی مخاطب پیدا می‌کنند. این موضوع نشان‌دهنده جایگاه ممتاز و گسترده این اشعار در میان مردم است و این نوع اشعار را به یکی از پرمخاطب‌ترین انواع شعر امروز تبدیل کرده است. بااین‌حال، لازم است در این مسیر مراقبت‌های ویژه‌ای انجام گیرد تا این نوع از شعر دچار آسیب‌ها یا انحرافات محتوایی نشود.

در این زمینه، نقش انجمن‌های ادبی بسیار حیاتی است. ضروری است که شاعران قبل از انتشار و ارائه، آثار خود را در این انجمن‌ها ارائه کنند تا از طریق نقد و بررسی، اشتباهات احتمالی اصلاح شود و شعر از لحاظ ادبی و محتوایی برای ارائه در سطح قابل قبولی باشد. یکی از قالب‌هایی که در این سال‌ها مورد اقبال ویژه قرار گرفته سرودها و نماهنگ‌های مذهبی است که با وجود اتفاقات خوبی که رقم زده‌اند از آسیب نیز در امان نبوده‌اند. به‌عنوان مثال این‌که آیا هر موسیقی و ریتمی متناسب با موضوعات مرتبط با اهل بیت(ع) است یا نه، یکی از مواردی است که جای توجه و تأمل بیشتر دارد. همچنین بعضی از تعابیری که نسبت به معصومین(ع) به کار می‌رود در شأن آن ذوات مقدسه نیست و لازم است این نماهنگ‌ها حتما قبل از انتشار در معرض نقد و نظر اساتید و کارشناسان این عرصه قرار بگیرد.

به نظر شما شاعران آیینی چه نقشی در شرایط امروز مداحی در کشور ما دارند؟

یکی از مباحث کلیدی و تأثیرگذار در فضای مداحی امروز تعامل بین شاعر و مداح و رسیدن به یک گفتمان مشترک است. اهمیت موضوع زمانی بیشتر می‌شود که این گفتمان از دغدغه‌های اجتماعی و مسائل روز گرفته شده باشد. برای مثال، اگر جامعه امروز نیاز به امیدآفرینی دارد، چه بهتر که شاعر و مداح با همفکری و تبادل نظر، بر این موضوع تمرکز کنند. چنین همکاری‌ای می‌تواند به ارتقای کیفیت آثار ارائه‌شده منجر شود. شاعر همچنین می‌تواند برای مداح نقش یک مشاور ادبی را داشته باشد و به او در انتخاب اشعاری که از سایر شاعران می‌خواهد در جلسه اجرا کند مشاوره بدهد. بسیاری از آثار موفقی که در این سال‌ها ارائه شده حاصل ژرف‌اندیشی و خلاقیت شاعر آن اثر بوده که با اجرای خوب مداح در جامعه انتشار یافته و اثرگذار شده است.

چند سالی است که در حوزه شعر مناجات فعال هستید. به نظر شما تا چه اندازه ضرورت این نوع از اشعار در ادبیات کشورمان احساس می‌شود؟

یکی از واقعیت‌هایی که نمی‌توان انکار کرد این است که هرچه ارتباط انسان با خدا قوی‌تر باشد، توانایی او برای عبور از مشکلات زندگی نیز بیشتر می‌شود. توکل، ایمان و باور عمیق‌تر به خداوند، قدرت بیشتری برای مقابله با سختی‌ها به انسان می‌بخشد. در همین راستا، شعر به‌عنوان یکی از ابزارهای هنری می‌تواند این نوع باورها را در دل مخاطبان تقویت کرده و پرورش دهد. به‌عنوان مثال، جلسات مناجات‌خوانی ممکن است گروه خاصی از افراد را در بر گیرد، اما شعر، به‌دلیل جایگاه هنر عامه‌پسند در فرهنگ ما و پیشینه هزارساله‌اش، نقشی عمیق در زندگی روزمره ما دارد. یکی از ویژگی‌های شعر این است که در خلوت انسان‌ها راه پیدا می‌کند و گاهی انسان متوجه می‌شود به‌طور ناخودآگاه بیتی را که از آن خوشش آمده بارها تکرار کرده است. از این رو، شعر می‌تواند پلی باشد برای افرادی که شاید انس چندانی با دعا ندارند، اما از طریق جذابیت‌های شعری به مفاهیم عمیق دعا نزدیک شوند و با آن ارتباط برقرار کنند.

مکث

شعر آیینی تا چه اندازه می‌تواند تأثیرگذار باشد؟

هنر تأثیر عمیق و منحصربه‌فردی دارد. هر مفهومی که در قالب هنری بیان شود، می‌تواند اثری ویژه بر مخاطب بگذارد. به‌عنوان مثال در برخی کشورها، هنر اول‌شان تئاتر یا سینما بوده، اما در کشور ما، این شعر است که جایگاه اول را داشته و هنوز هم چنین است. مردم در گفت‌وگوهای روزمره خود بارها در قالب تکیه‌کلام‌ها و ضرب‌المثل‌ها از شعر استفاده می‌کنند.

این نشان می‌دهد که شعر در فرهنگ ما جایگاه خاصی دارد و تأثیرگذاری آن چشمگیر است. از این رو ما شاعران آیینی، باید به این نکته توجه کنیم که توانمندی در این حوزه مستلزم گسترش مطالعات است، به‌ویژه در زمینه‌های دینی. انس بیشتر با متون روایات، تاریخ اسلام، سیره اهل بیت(ع)، دعاها و زیارت‌نامه‌ها می‌تواند به غنای شعری ما بیفزاید و زمینه‌ساز خلق آثاری عمیق‌تر و پرمفهوم‌تر شود. چنین شعری برای مخاطب امروز حاوی پیام‌های جدی‌تر و تأثیرگذارتری خواهد بود.

یکی از اشعار یوسف رحیمی با عنوان «موعود جمعه‌ها»

امروز دلتنگم، نمی‌دانم چرا! شاید...
این عمر با من راه می‌آید؟ نمی‌آید؟
اصلا چقدر از راه مانده؟ من کجا هستم؟
کی اختیار لحظه‌هایم رفت از دستم؟
دلخوش به رفتن بودم اما راه گم کردم
این راه روشن را چه شد ناگاه گم کردم
حتی چراغ روشنی هم این طرف‌ها نیست
در ازدحام ابرها، خورشید پیدا نیست
فانوس دل، می‌خواهد ای خورشید، نور از تو
خیری ندارد باقی این عمر دور از تو
دور از نگاهت لشکر غم‌ها کمین کرده
آه مرا داغ فراقت آتشین کرده
ای یوسف غربت‌نشین! سوی وطن برگرد
جان سفر کرده بیا یک دم به تن برگرد
آرام جان‌ها! کی جدا بودی ز ما؟ هرگز
از دیده پنهانی ولی از دل جدا؟ هرگز
این دود اسفند است یا نه، آتش دل‌هاست
در چشم بارانی به یادت تا سحر احیاست
تو پرسش بی‌پاسخ دل‌های مشتاقی
سوز و گداز ناله و فریاد عشاقی
سخت است یوسف باشی و تنهاترین باشی
در اوج عزت باشی و غربت‌نشین باشی
گم کرده این دنیا دوباره راه و چاهش را
گم کرده پشت ابر غیبت، آه... ماهش را
دنیای ما بازار مصر است و چه بازاری‌ست
دنیا غمش هم بی‌تو حتی کوچه بازاری‌ست
عمری‌ست که ما راه را از چاه گم کردیم
افسوس با خود یک کلاف نخ نیاوردیم
این لحظه‌ها بی‌یاد تو دلگیر و دلتنگ‌اند
این نغمه‌ها بی‌عطر نام تو بدآهنگ‌اند
این روزها شاید تو دلتنگی که این‌گونه
یکباره دیگرگون شده دنیای وارونه
من خوب می‌دانم تو دلگیری از این دنیا
دلگیری از روز و شب ما بی‌تفاوت‌ها
بی‌تو تمام عمر، ما غرق تماشاییم
بارگرانی بر زمین... ما گرم حاشاییم
در کوله‌بار عمر ما حتی کلافی نیست
هرکس که گفت از انتظار تو که «کافی» نیست
دلگیری از بی‌رنگی این شادی و غم‌ها
دلگیری از دنیای تکراری آدم‌ها
هر صبح جمعه آمد و ما خواب می‌دیدیم
دریای عشقت بود و... ما مرداب می‌دیدیم
یک شب بیا بیدارکن ما را که برخیزیم
از عشق خود سرشارکن ما را که برخیزیم
دل‌ها اسیر سوز و سرمای زمستان است
دنیای ما محتاج لبخند بهاران است
می‌آیی از فصل گل و لبخند می‌دانم
در روزهای آخر اسفند... می‌دانم
با تو بهار رفته، از تبعید می‌آید
می‌آیی و آن روز با تو عید می‌آید

مناجات

توصیه‌های حضرت امام(ره) در آستانه رمضان

مناجات شعبانیه یکی از مناجات‌های بزرگی است که در قالب دعا، دلنشین‌ترین و عمیق‌ترین اسرار عرفانی را به تصویر می‌کشد. امام خمینی(ره)، از شاگردان برجسته مکتب اهل بیت(ع)، در آستانه ورود به ماه مبارک رمضان نکات مهمی درباره این مناجات عظیم مطرح کرده‌اند. بخشی از سخنان ایشان به این شرح است: باید پیش از فرارسیدن ماه مبارک رمضان خود را برای صومی که در حقیقت انقطاع و اجتناب از لذات دنیاست و این اجتناب، به‌طور کامل همان انقطاع الی‌ا... است آماده و مهیا کنید. همه بندگان در ماه مبارک رمضان به مهمانی خداوند تعالی دعوت شده‌اند و مهمان پروردگار خود هستند. شما در این چند روزی که به ماه مبارک رمضان مانده به فکر باشید. خود را اصلاح و توجه به حق‌تعالی پیدا کنید. از کردار و رفتار ناشایست خود استغفار نمایید. اگر خدای نخواسته گناهی مرتکب شده‌اید، قبل از ورود به ماه مبارک رمضان توبه کنید.

حدیث

ویژگی‌های مومن در کلام اهل بیت(ع)

سخنران حرم مطهر حضرت معصومه(س) گفت: انسان مؤمن هیچ‌گاه دنیا را بر آخرت ترجیح نمی‌دهد، در روابط خود با خدا و مردم حیا دارد، در گفتارش راستگوست، اهل جدل‌های بی‌فایده نیست، در تمام حالات صبر و حلم دارد و به‌دنبال فهم عمیق دینی است. حجت‌الاسلام محمد سعیدی‌آریا طی سخنانی در محفل معارفی حرم مطهر بانوی کرامت(س) اظهار داشت: در آموزه‌های اسلامی به ما گفته شده که چگونه زندگی کنیم؛ به‌طوری‌که امیرالمؤمنین(ع) در خطبه متقین نهج‌البلاغه ۱۰۵ معیار و ملاک زیستن را گوشزد کرده است. وی افزود: طبق فرمایشات خاندان عصمت‌وطهارت(ع) از چیزهایی که ایمان را کامل می‌کند این است که انسان مومن از سرزنش دیگران هراسی ندارد، چراکه هر اقدامی که انسان مومن انجام می‌دهد مورد استهزا واقع می‌شود و این سرزنش از ابتدای خلقت بوده است و ادامه خواهد داشت. به همین خاطر جوامعی که به‌دنبال پیاده‌کردن اصول دین هستند مورد سرزنش قرار خواهند گرفت. وی خاطرنشان کرد: انسان مومن حتی یک‌ذره در اعمال خود ریا ندارد و تنها برای رضایت خداوند کار می‌کند و این اخلاص وجه مشترک تمام اعمال عبادی انسان‌های مومن است. سعیدی‌آریا تأکید کرد: انسان مومن اگر بین دوراهی دنیا و آخرت قرار گیرد هیچ‌گاه آخرت خود را به‌خاطر دنیا از دست نخواهد داد، درحالی‌که دیگر انسان‌ها در بین این دوراهی به دنیا می‌چسبند و آخرت خود را از بین می‌برند. سخنران حرم مطهر بانوی کرامت(س) یادآور شد: شیطان همیشه در بین دوراهی در کمین نشسته و طبق فرمایش امام سجاد(ع) باید از ترجیح دادن باطل به خداوند پناه ببریم.

احساس

نوسروده یک مداح برای تشییع سیدحسن نصرا...

محمود تاری، شاعر آیینی و مداح اهل‌بیت(ع) برای تشییع پیکر شهید سیدحسن نصرا...، دبیرکل فقید حزبا... لبنان شعری سرود.

بخشی از این شعر به شرح زیر است:

می‌رود از فرش خورشیدی به عرش/ عرش را بال ملک کرده‌ست فرش/ خون «نصرا...» در جوش آمده/ عشق در بزمش کفن‌پوش آمده/ تربت او نور جان‌ها می‌شود/ قطعه‌ای از آسمان‌ها می‌شود/ باز با دل عاشقی همراه شد/ صحبت از مردان «حزبا...» شد/ در حریم عشق عاشق آمده/ روز تشییع شقایق آمده/ پیکر زیبای آن سرو شهید/ می‌رود بر دوش گل‌های سپید/ می‌رود گلگون‌تر از «قالوا بلی»/ «سیدی» از نسل سرخ کربلا/ آن‌که «نصرا...» شد بر دین حق/ رنگ خون پاشید بر روی شفق/ دفتر دل باز کن، بنگر کنون/ سرخی «انا الیه راجعون» / مثنوی می‌گفت با صدها درود/ با غزل هم می‌توان از او سرود....

کتیبه

جلد دوم «اخلاق قرآنی» روانه بازار نشر شد

جلد دوم کتاب «اخلاق قرآنی» اثر حجت‌الاسلام‌والمسلمین سیداحمد فاطمی و با تحقیق و نگارش ابراهیم صالحی در ۳۴۴ صفحه به همت مؤسسه بوستان کتاب به چاپ رسید.

قرآن‌کریم، مخزنی بزرگ و منبعی بسیار غنی از معارف و تعالیم سعادت‌بخش برای عموم افراد بشر است و باید در آیات نجات‌بخش آن دقتی افزون صرف شود و معارف عقلی آن استخراج گردد و در دسترس عموم مردم قرار گیرد. کتاب حاضر، با عنوان «اخلاق قرآنی»، براساس جلسات اخلاق قرآنی در محضر استاد سید احمد فاطمی نوشته شده است. این اثر را می‌توان نوعی تفسیر موضوعی از آیات قرآن کریم دانست که به مباحث اخلاق در قرآن پرداخته و به تفسیر گرانسنگ المیزان مرحوم علامه طباطبایی و سایر تفاسیر ارزشمند شیعه تکیه دارد. جلد دوم مشتمل بر ۳۰ مجلس است؛ عناوین برخی از مباحث مطرح‌شده در این مجالس عبارتند از: اخلاق سری از اسرار الهی، دستورالعمل خودسازی و شروع روز با سجده بر خداوند.

قاب

سمنوپزان در شیراز

همزمان با سالروز میلاد حضرت‌رقیه(س) و در آستانه نوروز، آیین جشن مردمی پخت ۳۰ تن سمنی (سمنو) در مسجدالرقیه(س) شیراز طی دو روز برگزار شد. سمنوپزان به‌عنوان یک مراسم آیینی و مذهبی آداب خاص خود را دارد. آداب پخت سمنو بسیار خاص و معنوی است. مردم از گذشته بر این باور بودند افرادی که در مراسم سمنوپزان شرکت می‌کنند، باید انسان‌های پاک و معصومی باشند و به‌اصطلاح، چشم‌ودل‌پاک باشند. از دیگر آداب مراسم سمنوپزان، فرستادن صلوات فراوان و دعاکردن به‌نیت حضرت‌زهرا(س)، تا زمان رسیدن سحر است.